HUGO TÁBORSKÝ-ROSICKÝ:

ROK v KRÁLIKÁRNĚ

ZEMĚDĚLSKÉ KNIHKUPECTVÍ A. NEUBERT v PRAZE

ROK V KRÁLIKÁRNĚ.

Sbírka rad a pokynů, jak účelně a úspěšně lze králikařiti v jednotlivých měsících po dobu celého roku.

Českým chovatelům králíků, zvláště pak začátečníkům

sestavil
HUGO TÁBORSKÝ-ROSICKÝ.

S četnými vyobrazeními.

(Rolníkova knihovna sv. 52.)

V PRAZE 1918.
ZEMĚDĚLSKÉ KNIHKUPECTVÍ A. NEUBERT.

Milému příteli,

panu

BOHUSLAVU FOITOVI,
prokuristovi Zemědělského knihkupectví A. Neubert
a odb. spisovateli

na důkaz přátelství připisuje

HUGO TÁBORSKÝ-ROSICKÝ

Slovo úvodem.

V době dlouho trvajícího světového zápasu uvykli jsme mnohému strádání a naučili jsme se mnohému, čemu jsme nikdy před tím nevěnovali pozornost. Mnohému jsme nechtěli porozuměti anebo jsme neporozuměli buď následkem své pohodlnosti anebo nadbytku. Tak po dlouhou dobu nechtěl mnohý rozuměti racionelnímu chovu králíků, až nedostatek masa jej přinutil k chovu králíků, aby zajistil sobě dostatek masa a nebyl odkázán na milost i nemilost řezníků anebo úřadu maso přidělujícího.

Králikářské spolky, jednotliví chovatelé králíků, odborné časopisy králikářské a zemědělské mohou s úplným klidem potvrditi, že snaha jejich o zavedení racionelního králikaření, jemuž položili základy, setkala se s výsledkem, který nyní působí ku blahu lidstva a vlasti.

Na nich záleží, aby králikářství české přivedli aspoň k takovému rozkvětu, jakému se těší v cizině. Snad osvědčená česká vytrvalost se osvědčí a časem přinese ovoce takové, jakého si je plnou měrou přáti.

Ale nelze toho docíliti jednotvárným, obyčejným chovem.

Naše snahy mají směřovati ku racionelnímu chovu, jenž nám má přinésti vše, co v jeho slovech je skryto. K tomu však třeba patřičných vědomostí a zkušeností, ku získání jich má všem posloužiti tato knížka, i doufám, že ji český králikářský svět přijme tak, jako dvě mé publikace předchozí.

Mnoho zdaru Vašemu racionelnímu chovu po celý rok!

Hugo Táborský-Rosický.

V Brně v říjnu 1917.

Leden.

V lednu, měsíci to mrazů a chladna, třeba pečovati v prvé řadě o to, aby naši miláčkové v králikárnách netrpěli zimou. Jest třeba, zvláště při tuhé zimě, králikárnu, je-li stavěna jen z beden či desek, náležitě dobře obložiti slamou nebo podobným obkladem. Zvláště vhodné je, potáhne-li se volně starými plachtami a mezery mezi králikárnou a plachtou vycpou se těsně listem, senem nebo jiným krátkým stlaním. Drátěná okénka nutno vyměniti za skleněná, aby ani pletivem neměl přístupu mrazivý severák dovnitř.

Máme-li králikárnu postavenou v jiné místnosti, tu dbejme vždy toho, aby přímý průvan nemohl vnikati nikudy do králikárny, neboť průvan jest největším škůdcem králíků, vedle všelikých jiných jejich nemocí. Máme-li z chovu králíků míti užitek, proto v prvé řadě třeba se starati, aby průvan do králikárny přístupu neměl.

Ve svých odděleních mají míti králíci dosti světla a čistého vzduchu. Přívod světla zajistíme sobě skleněnými tabulemi v mřížoví dvířek, přívod vzduchu zase tím, že skleněnou tabuli uřízneme asi o jeden až dva centimetry níže nežli pletivo dvířek a vzniklým prostorem bude vnikati vzduch do jednotlivých oddělení králikárny, aniž by jich obyvatelům v nich bylo příliš chladno.

Dále mají míti králíci ve svých odděleních sucho a měkce podestláno. Ku podestýlání hodí se nejlépe ječná nebo ovesná sláma. Podestýlá-li se ječnou nebo ovesnou slamou, ušetří se mnoho na drahém krmivu, neboť králíci rádi si vybírají, zvláště z ovesné slámy.

Králíky stačí krmiti v zimních měsících dvakráte denně v dostatečných dávkách. O tom lze se přesvědčiti tím, že králíkům podá se několikráte po dostatečné dávce krmiva a zbude-li vždy něco, odpočítá se zůstatek od dávky celé. Tím docílí se stejné krmení a při ranní i večerní prohlídce najdeme vždy krmít-

ka prázdná. Tím zároveň předejdeme zbytečnému poškozování krmiva.

Krmivo podávejme králíkům střídavě. Ráno třeba oves, vodu, seno, večer vařené brambory promíchané se šrotem nebo otrubami, rozředěné vodou na polévku a opět seno.

Druhý den ráno krájenou syrovou řepu a seno, večer třeba trochu pšenice, vodu a seno a tak každý den dále rozmanitě, dle svých zásob a chuti králíků.

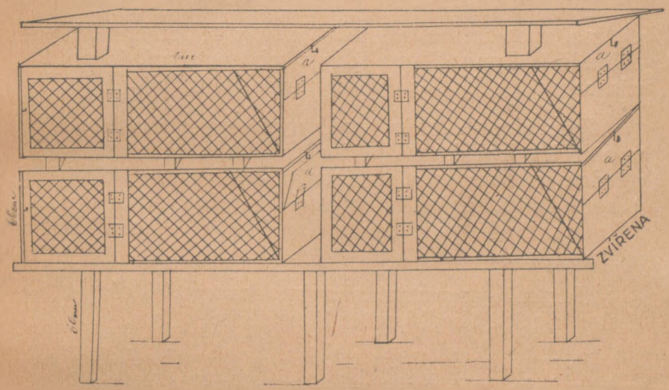

Obr. 1. Levná rozborná králikárna, zhotovená z beden od cikorky, cukru, mýdla a podob. (Rozměr beden: 80—100 cm délky, 80 cm šířky, 60 cm výšky.)

Králík spokojí se s každou potravou, jen je-li čistá, zdravá, nezkažená. Spokojí se jak senem a jetelinami, tak i suchými vršky květin a listím téměř všech stromů. Pochutná sobě rád na řepě, mrkvi, bramborech, topinamburech, pokud nejsou zmrzlé, plesnivé anebo nahnilé.

Namrzlé krmivo můžeme podávati králíkům jen vařené a promíšené otrubami. Přidáme-li do krmiva více otrub, jde jim i tato krmě dobře k duhu. Velmi dobře chutná jim i mláto ze sladoven a řízky z cukrovaru. Též veškeré kuchyňské odpadky mimo cibuli, česnek a pór, můžeme jim podávati za pamlsek.

Krmíme-li králíky výhradně jen krmivem suchým, nesmíme zapomenouti je napájeti. Za nápoj poslouží v prvé řadě čistá, nepříliš studená, tedy odstálá voda, v druhé řadě sbírané mléko, zbytky kávy, zasmažených, trochu vodou rozředěných polévek a podobně.

Všechna krmítka ku podávání krmiva a nápojů mají se každodenně čistiti a nesmí se v nich ponechávati staré krmivo. Starým zkaženým krmivem zkazí se i nové, k němu přimíchané, a králík buď se toho netkne, aneb sežere-li krmivo, zpravidla onemocní, po případě i zhyne. Plyne tedy z toho poučení, že podáváním zkaženého krmiva se neušetří, nýbrž pozbude.

Zamezíme-li tedy uvedeným způsobem přístup mrazu ke králikárně a budou-li králíci ošetřováni uvedeným způsobem, netřeba se obávati, že by trpěli zimou. Dostatečně krmení králíci mívají dosti tuku a hustou kožišinu, která snadno je uchrání proti každému chladu.

Nemenší pozornost věnujme konečně i těm králíkům, z nichž hodláme míti kožišinu.

Pozorujme králíky takové, zda vylínali. To poznáme jednoduše fouknutím na několika místech do srsti.

Utvoří-li vlas pěkný důlek až na kůži, v níž není nijakých dorůstajících vlasů, můžeme králíka zabíti. Jak zabíjeti králíky, účelně napínati a vydělávati kůži, chutným způsobem upravovati maso, o tom vydalo Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze několik spisů, na něž čtenáře upozorňuji.

Dobře usušené kůže králičí vhodně uložíme a máme-li jich pak dostatek, zadáme je odborníkům ku vydělání, po případě ku přebarvení na různé drahé kožišiny. Kam kůže ku vydělání a přebarvení třeba zasílati, sdělí nám nejbližší králikářský spolek. Některé spolky toho druhu i ochotně za malý poplatek vše nám obstarají, ovšem beze všech závazků za možné ztráty.

Únor.

V únoru neliší se práce na králikárně o mnoho než v lednu, zvláště v tom případě, nepomýšlíme-li na brzké připouštění králíků, které se pro velké mrazy mnohdy ani dvakráte nedoporučuje. Zvláště ne u odrůd barevných, jako S, M, Tč, Tm a jiných, u nichž línání není ještě skončeno.

Avšak chovatel má sestaviti sobě již nyní chovatelský plán pro celý rok, jak daleko chce v něm s chovem dospěti. Není lhostejné, pracuje-li chovatel nahodile anebo dle vypracovaného plánu. Ovšem i dle stanoveného rozvrhu možno počítati s různými nepředvídanými překážkami, takže začasté třeba chovateli trochu odbočiti od vytčeného cíle. Avšak to

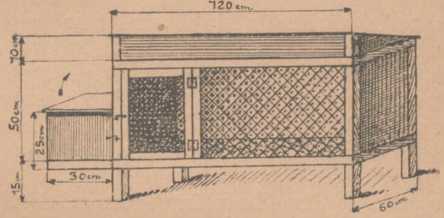

Obr. 2. Praktická králikárna s drátěným dnem a s kotcem pro mláďata zvláště postaveným. Kotec, takto umístěný, poskytuje každé chvíle volný dohled na mláďata uvnitř uložená.

stává se málokdy a obezřetností možno tomu zabrániti.

V prvé řadě má sobě chovatel stanoviti, chce-li chovati králíky hospodářsky, či sportovně.

Hospodářsky rozumí se chovati králíky hlavně pro maso a kožišiny, sportovně pro výstavy, prodej a zábavu.

Chov hospodářský doporučuji každému, chov sportovní již vyspělým králikářům. Chov tento má na zřeteli na prvém místě zásobiti rodinu masem a na zimu kožišinou. Přebytek pak levně odprodati všem vrstvám lidu, aby maso králičí všude zdomác-

nělo, stalo se národním pokrmem jako v jiných zemích, a chovateli zdrojem vedlejších příjmů.

Chov sportovní jest také zajímavým a někdy i výnosným, ale přináší s sebou více naděje na nezdar nežli na užitek.

Třeba mu věnovati více času, peněz i vyžaduje též odborných znalostí, kterých ovšem začátečník zpravidla postrádá. Proto věnujme se více chovu hospodářskému, který tolik toho na nás nepožaduje.

Každému jest asi dobře známo, že může vychovati čtyřikráte až pětkráte do roka mláďata od ramlíčky a tak hezký počet kusů vykrmiti na maso. Zařídíme si to tak, aby ramlička odchovávala vždy po 6 týdnů mláďata a v šestém týdnu znovu byla připuštěna. Třeba se vystříhati toho, aby ramlička v nejparnějších měsících a to červenci a srpnu nemusela kojiti, neboť v těchto měsících příliš neprospívá její mléko mláďatům. Abychom zamezili kojení v těchto měsících, připadlo by první připuštění ramlíčky na konec února, druhé na počátek května, třetí na počátek srpna, čtvrté na počátek října. Tímto rozdělením lze se vyhnouti, aby ramlička nemusila kojiti ve dvou nejparnějších měsících.

Tedy dle vytčeného plánu, chovati králíky hospodářsky, počneme zkoušeti koncem měsíce února, zda ramlíčky jeví náklonnost k oplodnění. Hrabáním ve svém oddělení, převracením všeho a nepokojem projevují, že se v nich probouzí pohlavní pud a že jsou náchylné ku přijetí ramlíka.

Takovou ramlíčku přeneseme k ramlíku a jeví-li ochotu jej přijmouti, jest platné připuštění dílem minuty a můžeme opatrně přenésti ramlíčku opět do jeho oddělení. Den připuštění si zaznamenáme na kotci neb v zápisníku.

Nejeví-li ramlička ochotu přijmouti ramlíka, což poznáme snadno po tom, že jest oproti němu popudlivou, vzdorovitou, kousavou, že mručí, tlačí se do koutku, neponecháme ji v jeho oddělení, nýbrž ji odneseme a pokus opakujeme druhý nebo třetí den, až se provede platné připuštění. Dávný zvyk ponechávati ramlíčky delší dobu bez dohledu, nebo snad i dokonce

celý den či celou noc, dlužno zavrhnouti, ježto ramlíček pak zbytečně mrhá svými silami. Jest to také nebezpečným, poněvadž se mohou králíci vzájemně pokousati a snad i usmrtiti.

Abychom se přesvědčili, že uplatnilo se připuštění, zkoušíme to po 8 dnech ještě jedenkráte. Jeví-li tentokráte ramlička odpor k ramlíku, kterého prve k němu nejevila, můžeme býti jisti, že jest kryta a dlužno s ní nyní zacházeti opatrně a přiměřeně ji krmiti.

Zprvu podává se jí obyčejné krmivo a asi za 14 dní přidává se jednou denně trochu pšenice, jež má na vývin plodu dobrý vliv.

Ostatně krmí se králíci dvakráte denně, jako v předešlém měsíci. Nemáme-li více řepy nebo mrkve, nutno jim podávati občas vody.

Mrzne-li silně, dávejme vlhké potravy jenom tolik, kolik najednou sežerou, aby nezmrzla. Zmrzlá potrava požitá králíky způsobuje různá onemocnění. Plemenným ramlíčkům přidáváme, aby byly bujnější, ovsa.

Při oblevě třeba častěji čistiti kotce a znovu podestýlati, při mrazech však jen odklízeti trus. Na větrání uzavřených oddělení nesmí se zapomínati, anebo lekati se práce s tím spojené. Koncem února počíná práce v králikárnách a proto třeba čísti různé králikářské spisy a říditi se dle dobrých rad.

Březen.

Měsícem březnem počíná v králikárně práce na všech stranách. Komu nebylo možno koncem února pro nedostatek místa v králikárně, v níž pro teplo a úsporu času chovné ramlice byly chovány pospolu, je připouštěti k ramlíku, má ramlice rozdělovati již nyní jednotlivě do vlastních, dosti prostorných oddělení a započíti již s jejich připouštěním, neboť pohlavní pud u králíků projevuje se v tomto měsíci nejsilněji. Při připouštění králíků pokračujeme dle návodu v předešlém měsíci. Poznamenávám však k to-

mu, že ramličky tlusté nebo příliš hubené a nemocné obřeznou těžko. Prvním jest třeba ubrati krmiva, druhým přidati a nemocné prohlédnouti, vyléčiti, nebo vyloučiti z chovu.

Ramličky v době březivosti třeba krmiti dobrým krmivem a nápojem. Byly-li krmeny v dřívějších měsících dvakráte denně, krmí se nyní třikráte.

Dbejme pečlivě, aby měly klid, nebyly nikým vyrušovány a lekány, následkem strachu a leknutím snad mláďat nezmetaly, nezadávily, aneb snad i nepožíraly.

V y r u š e n é r a m l i c e upokojíme, poskytneme-li jim studeného odvaru ovesné krupice.

B ř e z í m r a m l i c í m přispějeme též dávkou ovsa, pšenice neb chleba máčeného v mléce. Zvláště podávejme jim více šťavnatou nežli suchou potravu. Chraňme je též před průvanem a nachlazením, ale při tom poskytujme jim dostatek zdravého a čistého vzduchu.

Chceme-li se přesvědčiti, je-li ramlička březí, možno se o to pokusiti hmatem na břiše. Opatrným jemným hledáním nahmatáme malé plody zvíci oříšků, ze kterých se vylíhnou asi po 14 dnech mladí králíci. Ostatně navštěvujeme-li králikárnu denně, pozorujeme takovou ramličku začasté v nečinném rozložení a vždy silnější.

Několik dní před vrhnutím mláďat vyčistíme oddělení ramliččino a dáme tam dostatek suchého, krátkého steliva k upravení hnízda. Kdyby měla nedostatek steliva, mohla by mláďata snadno zmrznouti. Někteří chovatelé dávají ramličkám do oddělení kotce budky, to pro vržení mláďat.

Kotec jest důležitým nábytkem v oddělení ramličky a má vyhovovati jejím požadavkům.

Má býti prostorný, dosti vysoký a postaven tak, aby nezaujímal mnoho místa v oddělení, kterého ramlička nutně potřebuje ku svému pohybu. Má však býti umístěn tak, abychom i my mohli do něho každé chvíle nahlédnouti.

Ramlička brzo prohlédá vložený kotec a vyhovuje-li jejím požadavkům, počne jej vystýlati měkkým

stelivem. Bezprostředně pak před vržením mláďat, někdy 2 neb 3 dny dříve, vystýlá hnízdečko srstí, již otrhává si pod břichem a krkem.

Některé ramličky starají se o příchod svého potomstva až příliš pečlivě a otrhávají se tak, až jim zůstávají na těle úplně holá místa. Takové ramličky dlužno dobře přikrmovati, zvláště lněnými pokrutinami, aby rychleji obrostly novou srstí.

Pozorujeme-li, že v oddělení ramličky nastává tajemné ticho a že ona trvá v kotci, pak jí nevyrušujme, aby snad, jsouc vyrušena, nepotahala mláďata

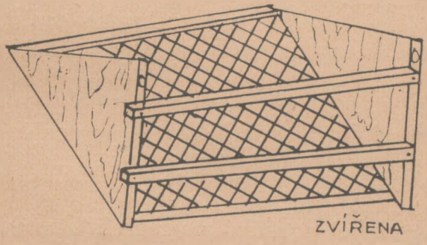

Obr. 3. Krmítko pro králíky, které sobě každý chovatel dle tohoto vyobrazení může snadno zhotoviti.

po oddělení. Neopomeňme ji před vržením mláďat opatřiti vodou nebo rozředěným mlékem, neboť ramlička jest při vrhu mláďat trápena žízní a tu snadno by se mohla pustiti do vlastních mláďat.

Druhý den ráno prohlédněme opatrně kotce a hnízda, ovšem tak, aby ramlička ničeho nezpozorovala.

Mrtvá snad mláďata odstraníme a též snad nadbytečná, nejslabší. Ramličce ponecháme nejvíce 6—8 mláďat těch nejsilnějších a hnízdo přivedeme zase do původního stavu tak, aby ramlička při své večerní návštěvě ničeho nepozorovala. Sezná-li, že někdo nepozorovaný navštívil její hnízdo, tu puzena vlastní péčí a z opatrnosti je přehrabává, mláďata přetahuje a je ušlapává ve svém rozčilení.

Proto jest lépe spolehnouti se na péči a opatrnost ramlíčky a podobných přehlídek nečiniti pravidelně.

Králíky započneme krmiti asi od polovice března pravidelně třikráte denně. Nemáme-li již pro ně řepy nebo mrkve, poskytneme jim někdy ořezaných větviček stromů a vinné révy. Tyto mají v sobě hojnost jarní mízy a králíci sežerou je úplně. Tlusté a starší větve ohlodávají až na tvrdé dřevo. Tyto tlusté větve poskytují též králíkům příležitost, aby si na nich mohli obrousiti svoje hlodací zuby. Vedle větví stromů ovocných mají králíci rádi též větvičky stromů jehličnatých a máme-li tyto po ruce, neopomíňme jim je předkládati.

Oddělení králikáren za pěkných, teplých poledních chvil větrejme, čisťme a desinfikujme! Zachovávejme co nejvíce čistoty, která chovu velmi prospívá.

Za pěkných dnů opravujme chatrné části králikáren, přistavujme nové, abychom, než nastane jaro se svými jinými pracemi, měli své králikárny v úplném pořádku.

Ochranných prostředků proti zimě neodděláváme ještě z králikáren, neboť mohou nastati kruté mrazy a tu v nechráněných králikárnách mohli by nám mladí králíci pomrznouti anebo nastydnouti.

Až doposud nesmíme věřiti lákavým paprskům zimního slunka, které jest velmi klamné. Vždyť můžeme si dobře vzpomenouti, že po případě loni natahovali jsme ještě v dubnu čepice na uši. Proto pamatujme i na naše králíky, pokud to možno, abychom jim udrželi teplo.

Konečně doporučuji každému chovateli králíků, aby si činil záznamy o svém chovu, zvláště o ramlíčkách, kdy byly připuštěny, kdy a kolik vrhly mláďat, kolik jich vyspělo, kolik a zač jich bylo prodáno a kolik se spotřebovalo doma. Vedení takového zápisníku jest důležité a chovatel vždy ví, jak která mláďata jsou stará, jak která prospívají a hodí se k dalšímu chovu. V letech pozdějších pak chová králíky jen prvotřídní ze svého chovu, s nimiž docílí překvapujícího užitku.

Duben.

V dubnu jest práce v králikárnách již v plném proudu.

Přestávají-li silné mrazy, odstraňujeme pozvolna ochranné prostředky, kterých jsme používali proti zimě a uschováme je pro příští potřebu.

Dokončíme opravy poškozených částí v králikárnách, bílíme je vápenným roztokem, který slouží zároveň jako desinfekční prostředek. Skoro každých 14 dnů (dle potřeby i dříve) odklízíme mrvu a hledíme

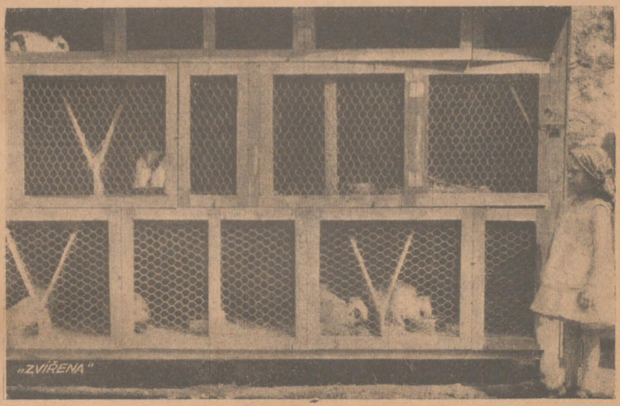

Obr. 4. Vzorná králikárna p. E. Hály.

všemožné čistoty v jednotlivých odděleních a i kolem králikárny.

Králikárny větráme za pěkných, slunných dnů a dopřáváme paprskům slunečním do nich vstupu. Vzduch a světlo jsou dva mocní živlové chovu, neboť udusí mnohý zárodek nakažlivé nemoci.

V z d u c h u a s v ě t l a potřebují také naši mladí králíci, vylézající pomalu tu i tam z hnízdeček a kotců. Velikou radostí a slastí naplňuje chovatele pohled na tuto drobotinu.

Práce a námaha spojená s chovem počíná se mu odměňovati, i jest třeba, by věnoval novou péči nyní zase mláďatům, majícím vyspěti.

Počínají-li mladí králíci žráti sami, jest dobře podávati jim tu i tam trochu mléka. Máme-li mléka dostatek, můžeme jím přikrmovati ramličku po celou dobu kojení.

Po 6 nedělích lze je odstaviti. Nedoporučuji však odstav u mláďat nikdy dříve.

Mláďata dlouho kojená se vždy náležitě vyvinou, rychle rostou a nepodléhají snadno nemocem.

Po odstavu nastává mláďatům kritická doba.

Již samo odloučení od matky působí jim bol, tím větší, ježto bývá zvykem umístiti je do úplně cizího oddělení. Abychom částečně jejich bol zmírnili, přemístíme jejich matku s jedním nebo dvěma nejslabšími do oddělení jiného, a ostatní snadněji na ni zapomenou.

Také změna píce působí na mláďata často nepříznivě. Máme jim aspoň v prvních dnech žití oslazovati nějakou troškou mléka a vyhledávati jim jemné seno neb jetelinku.

Odstavujeme-li mláďata od více matek současně, dáme po několika dnech ramlíky do jednoho, ramličky do druhého oddělení.

Takto zvyknou si záhy na sebe a dlouho svorně se snášejí.

Krmení mláďat má býti hojné a vydatné.

Krmí se více pící suchou než zelenou.

Zelená píce působí průjem, po němž často hynou. Nejlépe jim jde k duhu krmení dobrým měkkým senem, jetelinou, mačkaným, později celým ovsem, kůrkami chleba a pod.

Za nápoj poskytuje se jim jakékoli mléko, není-li ovšem o ně nouze. Též polévka, připravená z vařených bramborů, do níž přimíšeno trochu otrub, jest jim dobrým nápojem.

Konečně dbejme toho, aby krmení dělo se vždy střídavě, neboť při podávání krmiv nesmíšených králíci přestávají žráti.

Abychom docílili u mladých králíčků krásného, lesknoucího se kožíšku, přidávejme jim do vařených bramborů po trošce lněného semene nebo lněných pokrutin, jež lze koupiti v každé olejárně. Též semeno slunečnice se k tomuto účelu hodí výborně a nemělo by býti jednoho králikáře, který by nepěstoval slunečnic.

Všechny ramličky, které vrhly mláďata a ukázaly se dobrými matkami, připustíme v šestém týdnu znovu ku ramlíku, neboť v této době snadno obřeznou. Stává-li se někdy, že ramlička nechce ramlíka připustiti, používáme různých přípravků ku povzbuzení pohlavního pudu. Za nejjistější jest považován prášek plavuně anebo papriky. Jedním z obou posýpávají se trochu dva nebo tři dny před připuštěním ramličky ku ramlíčkovi brambory, podávané ramliče, která jest pak ochotna ramlíka přijmouti.

Ramlíka v době připouštění přikrmujeme pokud možno ovsem. Více než čtyřikrát v týdnu ho nepoužívejme ku skoku. Taktéž jiným chovatelům ho nepůjčujme. V tom případě nechť donesou ramličku k nám. Přinesenou ramličku dobře prohlédněme, není-li nemocná, neboť taková může snadno zanésti do našeho chovu různé nakažlivé nemoci. Nemocné ramličky raději vylečme a spotřebujme v domácnosti. Ty se málokdy hodí k dalšímu chovu.

Ku konci dubna bývají ramličky, připuštěné koncem března, ve vysokém stavu březivosti, pročež jest nutno je opět bedlivě opatrovati a přikrmovati příměsky, obsahujícími více bílkovin. Ostatně jest u nich třeba dbáti všech uvedených pravidel, jak zmíněno bylo v předešlém měsíci.

Měsícem tímto ukončili jsme, podařilo-li se nám odstaviti mláďata všech ramliček, a ramličky znovu připustiti, první období našeho chovu. Jest nám nyní se starati o to, abychom dobře zužitkovali vše, co máme. Máme-li dosti mláďat, odprodáme pěkně vyvinuté kusy, abychom si mohli za získané peníze nakoupiti, schází-li nám, krmiva. Máme-li jich dosti, uschováme peníze zatím pro příští doby nákupu.

Při prodávání mláďat k dalšímu chovu dbejme toho, abychom odprodali jen skutečně zdravé, chovu schopné kusy. Odprodejem zdravých, chovu schopných králíků zajistíme sobě v řadách nových chovatelů dobré jméno a prospějeme tím současně šíření myšlenky králikářské.

Květen.

K v ě t e n jest měsícem plným radosti, lásky a života. I v králikárně lze to pozorovati, neboť v oddělení plní se místečka mladými králíčky, které odstavujeme pomalu ještě od ramliček a přemísťujeme do větších prostor. Starší, odstavená mláďata počneme roztřiďovati dle pohlaví. Stejné pohlaví dáváme vždy do jednoho oddělení.

Chceme-li sloučiti dohromady více mláďat různého stáří, učiníme tak před krmením, neboť pro hlad zapomenou na různé souboje.

Též není na škodu, posypati jejich kožíšky nějakou zapáchající látkou, na příklad naftalinem, aby všichni zaváněli stejně. Pak jistě nebudou se rváti spolu. Připomínám znovu, aby odstavená mláďata dávala se jen do prostranných místností, anebo ještě lépe do volných rejdišť, chráněných před větrem a deštěm. Volný pohyb na zdravém vzduchu bude působiti na jich vývin zajisté velmi dobře.

Doporučuje se slabá hubená mláďata přikrmovati umělým krmivem a to nejlépe přídavkem haematosy. Tento příznivý účinek haematosy pochází od bohatého jejího obsahu na lehce stravitelné živočišné bílkoviny a pak na různé krvetvorné soli.

Z těchto obsahuje haematosa nejen fosforečnany, nýbrž i soli železité, manganaté a jiné.

Jelikož v měsíci květnu možno leckde sehnati trochu trávy, počneme na mezích, polích a zahradách sbírati různý plevel, nejlacinější to krmivo, kterého můžeme náležitě využitkovati, abychom měli aspoň z části nahrazeno drahé krmení zimní.

Nemáme-li sami času ku sbírání plevele a trávy, poučme dítky, co mají trhati pro králíky, a ony nám

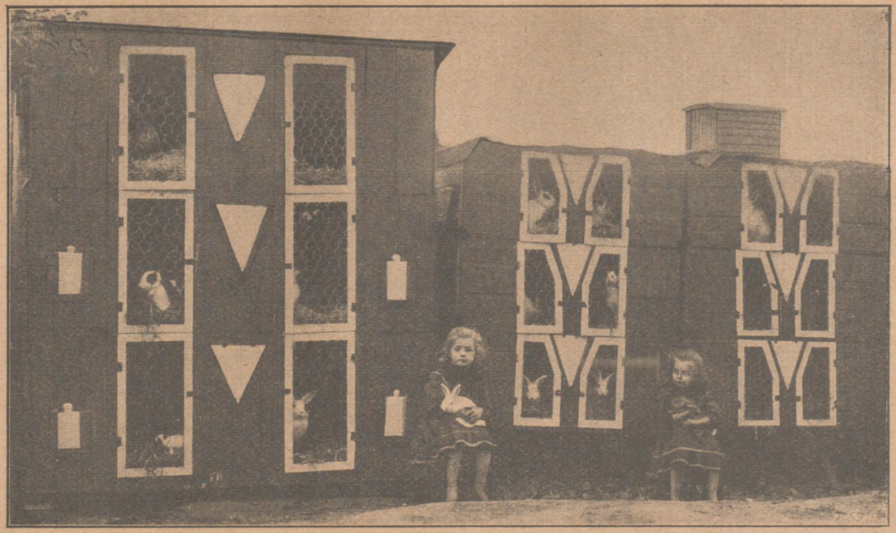

Obr. 5. Králikárna p. V. Salavce v Újezdě p. Kladnem.

denní potřebu ba i více přinesou pro ně. Buďme též pamětlivi, abychom se vystříhali polního či lesního pychu, neboť ten přivádí nás do všelikých rozpaků, často i do soudních sporů, což pak vrhá špatné světlo na celý králikářský svět.

Sbíráním všelikého plevele vyčišťujeme nejen svá políčka a zahrady, nýbrž využitkujeme i jeho výživných látek, které by jinak přišly na zmar.

Všelikých plevel, pokud je mladý, nejeví odporné chuti svého druhu a bývá rád králíky požíván. I ten, jejž by králíci úplně nesežrali, vydá opět užitek tím, že přijde do hnoje, který zlepšuje v jeho jakosti. Kdo ovšem má později na svých polích dostatek jeteliny, anebo na lukách trávy, ten se zajisté nebude zabývati sbíráním plevele, neboť by se mu to nevyplácelo. Za to může to dovoliti králikářům nemajetným, kteří jemu budou vděčni.

Při krmení pící zelenou nesmíme zapomenouti, že obsahuje velké procento vody a proto přechod ke krmení pící zelenou má se díti pozvolna a obezřetně. Jest dobře míchati ji s pící suchou, aby králíci byli nuceni žráti pozvolna a k tomu ještě obě píce společně. Krmení pící zelenou má se díti pozvolna a v malých částkách, neboť zažívací ústrojí králíků bylo uvyklo v zimní době více na podávání píce suché. Píce zelená povětšině mladá působí nadýmání a silný průjem, jemuž obyčejně mladí králíci podléhají. Začasté i staří králíci při větší dávce zeleného krmiva, které najednou sežerou, zaplatí svoji nestřídmost životem.

Proto, abychom vyvarovali se různých jarních nemocí, spojených s krmením krmivem zeleným, jako slintavky, bubnačky a průjmu, jest třeba králíky na ně zvolna zvykati. Po prvé podáme jim je jednou denně a to v malé částce, nejlépe tehdy, jsou-li již zasyceni trochu suchým krmivem. Postupně přidáváme jim ho víc a více, až koncem května převládá krmení zelené, píci suchou. Mláďatům však v prvních měsících stáří dáváme krmiva zeleného pokud možno nejméně, neboť jim jde lépe k duhu krmivo suché. Též při krmení pící zelenou nemají se králíci napájeti.

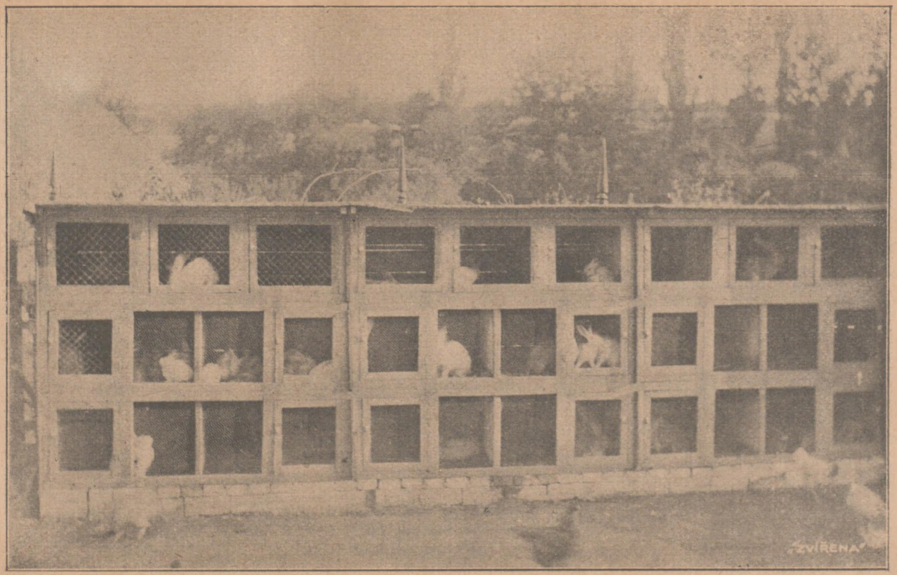

Obr. 6. Část králikárny p. Fr. Tlustého v Beřovicích u Zlonic.

Trávu nebo jetelinu předkládejme králíkům vždy čerstvou, ne zvadlou nebo dokonce zapařenou. Též nesmí býti mokrá od deště nebo rosy. Dále nesmí obsahovati jedovatých rostlin, jako blatouchu, pryskyřníku a podobného. Nemá býti ze záhonů, na nichž se povalují psi a trousí výkaly. Snadno se může státi, že z výkalu psa zůstane na trávě či jetelině zárodek tasemnice, který s ní přijde do zažívacích ústrojů králíka, kde vyvinuje se na úkor jeho vývinu a jej trápí. Protož třeba přihlížeti, abychom to, nač jsme se tak dlouho natěšili, v krátké době neztratili.

Trávu nebo jetelinu kosme jen za sucha, nejlépe z večera a dříve než napadne rosa a ne více než tolik, kolik spotřebujeme během jednoho dne. Dovezenou píci složme doma tak, aby neležela vysoko na sobě, anebo na slunci. Na slunci by zvadla, tlustě na sobě narovnaná zapařila by se. V obou případech působila by těžké onemocnění a králíci by mohli i zhynouti.

Během měsíce května starejme se o to, abychom všude na prázdných místech nasázeli slunečnic a topinamburů. Obě tyto rostliny spokojí se s každým místem a budeme-li si jich hleděti, dají patřičného užitku. Též mají králikáři přihlížeti, aby najali si nějaký kousek pole, na němž by mohli vypěstovati pro svoje miláčky nejnutnější. Tam, kde jsou polnosti větší v celku, může se o to přičiniti více králikářů společně a kus tento rozparcelovati mezi sebou a tak sobě zajistiti zásoby pro příští zimu. Malá práce bude tu odměněna velkým ziskem. Kdo počne pracovati brzo z jara, jistě nastřádá tolik zásob na zimu, kolik jich bude potřebovati. Přidržme se vždy přísloví: »ranní ptáče dál doskáče«.

Červen.

V měsíci červnu daří se chovatelům králíků mnohem lépe nežli v měsících předchozích, a to proto, že nebývá nouze o krmivo. Mnohý chovatel ještě předešlý měsíc byl pln obavy, čím svoje miláčky má nakrmiti. V červnu je již všeho hojnost, pročež tedy třeba využitkovati příležitosti. Proto nesmíme, byť

bychom měli dostatek krmiva, jím plýtvati, nýbrž nutno pamatovati, že opět nastane zima, v níž vše, co jsme ušetřili, přijde nám vhod.

Hleďme využitkovati pomcených dětských sil sbíráním různých plevelů, přetrhaných řep, aromatických a léčivých rostlin, jež usušíme na půdách nebo jiných příhodných místech a uložíme na zimu. I přistřižené letorosty živých plotů, vinné révy a jiných stromů mají se sušiti a uschovávati.

V tomto měsíci převládá výhradně krmení pící zelenou, avšak přece podávejme nejméně jednou denně, nejlépe v poledne, králíkům píci suchou s přídavkem zrní.

P í c e s u c h á zabrání různým nemocem, jako slintavce, nadmutí a průjmu, kteréžto nemoci vznikají následkem krmení pící zelenou. Při krmení pící zelenou netřeba králíkům podávati vody a zvláště ne tehdy, krmí-li se mladým, čerstvým jetelem. Za to nezapomeňme jim podávati vody anebo jiného nápoje, krmí-li se pící suchou. Králíci v parných dnech stejně jako my bývají trápeni žízní.

V parných červnových dnech třeba odstraňovati častěji mrvu z oddělení králikárny a to nejméně dvakráte týdně.

Mrva nevybraná se paří, pálí králíky a otravuje je svým zápachem.

Zkažený vzduch neprospívá nikdy zdraví králíků a zvláště ne mladých. Jest to tedy také jednou z příčin, pro niž mladí králíci hynou.

Též se doporučuje desinfekce králikárny po vyčištění aspoň jednou za měsíc. Jako desinfekčního prostředků užívá se 10% roztoku karbolového nebo lysolového, kterýmž oddělení králikáren se vystříkají nebo vykropí.

Při vykropování králikárny buďme opatrni, aby snad roztok králíkům nevnikl do očí, neboť velmi pálí. Snadno by se mohlo státi, že by si králík oko vyškrabal bolestí a my bychom ztratili pěkný kus své králikárny. Proto při vykropování jednotlivých oddě-

lení odstraňme z nich králíky a teprve po desinfekci je do nich opět vpusťme.

Kde je při králikárnách kousek volného dvorku nebo zahrádky, upravme z něho volné rejdiště pro mláďata. Tam je můžeme ponechati celý den, aby se proběhla. Taková rejdiště mají býti ovšem tak ohražena, aby neměli k nim přístupu a nezardousili je psi, kočky a všeliká jiná havěť. Též mají králíci v nich býti chráněni před nepohodou a slunečním žárem.

Není-li uprostřed anebo někde jinde v rejdišti stromu, skýtajícího stín, třeba v některém místě umělým zařízením o náhradu jeho se postarati. V takovýchto rejdištích mláďata mnohem lépe rostou a prospívají, takže jich možno brzo již upotřebiti v kuchyni.

Ve čtvrtém měsíci stáří projevuje se u mladých ramlíčků pohlavní pud, což pozorujeme tím, že se vzájemně honí a rvou. Abychom tomuto předešli, nutno je umístiti samostatně v jednotlivých odděleních králikárny, anebo je vykleštiti.

V y k l e š t ě n í se doporučuje hlavně v tom případě, chceme-li udržeti králíky pro zimní kožišinu a nemáme-li dostatek volných míst, abychom je mohli umístiti jednotlivě. Vykleštění králíci lépe rostou, více tuční. Jejich maso je chutnější nežli z nekleštěných. Vykleštění ramlíci mohou se chovati s ramlíčkami v jedné ohradě a snášejí se s nimi velmi dobře.

Vykleštění ramlíčků dáme provésti vycvičeným králikářem, anebo odborníkem, který nám je rád provede za malý poplatek. Abychom se sami v oboru tomto na králíku cvičili, bylo by nelidské, ačkoli to není nesnadné. Třeba si to dát odborníkem řádně ukázati a vysvětliti. Vše má se díti rychle, dobře a v největší čistotě, aby králíčci nebyli zbytečně trápeni bolestí, anebo nečistými nástroji, aby rána se neotravovala a nehnisala.

Provádí se to takto:

Ramlíci určení ke kleštění neobdrží ani večeře ani snídaně. Ráno pak chovatel společně s pomocníkem provede vykleštění králíků. Jeden usedne na

židli, položí přineseného ramlíka hřbetem mezi svá kolena, hlavou vzhůru.

Mezitím druhý dá ramlíku přes hlavu a přední nohy šátek nebo kus širšího řemínku, též popruhu, na jichž konce si prvý usedne, aby králík byl takto

Obr. 7. Část vnitřku králikárny král. hlav. města Prahy na Petříně.

jako v kleštích, ale tak, aby mohl dýchati, ne vyskočiti a přerušiti tím operaci.

Aby uvázání bylo jistější, možno šátek anebo použitou věc k udržení králíka otočiti jednou kolem jeho těla nejlépe pod předními nohama a posaditi se na konce, anebo je svázati pod sebou. Je-li vše připraveno, přiklekne vykonavatel k prvnějšímu, dá si po-

držeti zadní běhy, vyhledá varle, pod nímž podrží pevně prsty, aby nemohlo zpět. Na špici varlete prořízne ostrým nožíčkem, namočeným v 5% roztoku kyseliny karbolové, lehkým řezem kožní blanku a varle vyjme. Žilky, jež jdou od varlete, nesmějí se nikdy příliš vytáhnouti, neboť to bolí a uříznou se v nejslabším místě. Řez nesmí býti větší než třeba, aby ramlík netrpěl zbytečných bolestí. Tím způsobem vyjme se i varle druhé, rána přetře karbolovým roztokem, anebo je-li po ruce, tinkturou jodovou a výkon je skončen. Při výkonu máme býti opatrní, aby nás ramlík nepoškrábal, anebo nepokousal. Napadený brání se všemožně kleštění, s nímž nesouhlasil.

Po operaci umístí se vykleštění ramlíci do čistých suchých místností, jemně vystlaných slamou nebo senem, aby se jim do ran nedostala nečistota, která by působila jejich hnisání. Krmí se pokud možno měkkou pící a nepodává se jim jí mnoho. Je-li operace dobře provedena, uzdraví se ramlíci ve třech, čtyřech dnech a pobíhají opět vesele.

Počátkem měsíce června, pokud jsme tak neučinili v květnu, nasázejme všude na vhodných místech i okolo králikárny slunečnice, topinambury, kukuřici a podobné rostliny, jež budou králíkům v zimě nemalou pochoutkou. Koncem června starejme se pozvolna o zásoby suchého krmiva pro dobu zimní. Čím dříve budeme zbaveni této starosti, tím lépe pro nás.

Červenec.

V tomto měsíci nedařívá se králíkům valně, protože nastávají pověstné psí dny, jim zpravidla nesloužící. Pohlédneme-li do králikárny, spatříme jindy mrštné a svižné králíky nečinně se povalovati kdesi v koutě, chrániti se před přímými paprsky slunečními a jejich žárem. Rychle dýchají a mnohdy netknou se celý den krmiva. Teprve ve chladném večeru donuceni snad hladem probouzejí se k čilejšímu životu a shánějí se po krmivu, jehož téměř celý den si nevšímali.

Proto doporučuje se králíkům podávati ráno a večer krmivo po větších dávkách, ovšem jenom tolik, kolik najednou sežerou, aby se zasytili pro celý den. Mezi dnem třeba jim podávati častěji vody anebo jiného nápoje, aby nebyli trápeni žízní. Nápoje kazící se snadno ve vedru mají se častěji vyměňovati, aby zkyslý jejich obsah neohrožoval zdraví králíků. Též nádobky ku podávání krmiva musejí se vymývati často a odstraňovati zbytky krmiv, aby nekazily přidávané dobré krmivo.

Krmiti třeba v tomto i ve všech následujících letních a podzimních měsících králíky krmivem, jež opatřili jsme si zadarmo, anebo velmi levně. Příležitosti je k tomu dosti. Každý rád nám dovolí sbírati plevele na jeho polích, nesmíme však nadužívati jeho dobroty a škoditi jemu na plodinách.

Ke sbírání plevele hodí se dobře, jak v předešlém měsíci vzpomenuto, děti, zvláště v době prázdnin. Uložme jim denně nasbírati příslušné množství, čímž nezbude jim tolik času často na neslušnou nezbednost, a starost o králíky, jejich to hospodářství-čko, povzbudí je pamatovati na práci. Doba prázdnin hodí se proto výborně k zaučování dospělejších dětí k chovu králíků a věnování se užitečné, prospěšné práci.

Králíky přikrmujme v tomto měsíci i přebytečnými zeleninami, jako chrástem salátovým, špenátovým, květákovým či karfiolovým, kedlubnovým, zelným a pod. Salátový chrást nesmí se jim podávati ve větších dávkách, neboť jim působí průjem. Jako pamlsek lze jim dáti kořen i nať celeru, který však povzbuzuje opět příliš pohlavní pud, a proto třeba jim jej podávati v malých částkách. Totéž říci lze i o petrželi. Vystříhati však se třeba krmení natí cibulovou, pórovou a česnekovou, ať čerstvou nebo vařenou. Též cibule sama ani vařená králíkům se nikdy podávati nesmí, neboť je pro ně jedem, po němž hynou. Co ze zeleniny nelze zkrmiti, usuší se a uschová pro doby zimní, kdy se vše zužitkuje.

Uzavřené králíkárny pilně provětrávejme a dopřávejme přístupu zdravému vzduchu. Králíky

chraňme v nich před přímými paprsky slunečními, kteréž netoliko pálí, ale i poškozují jejich drahocennou kožišinu. Mnoho získá ten, kdo si na jaře nasázel před králikárny slunečnice a podobné pnoucí rostliny, poskytující stín. Nezapomínejme na časté čištění králikárny, při tom však zbytečně nerušme ramlice, odchovávající mláďata.

Mezi mláďaty netrpme kusů slabých a chorých. Ty pokud možno rychle vykrmme a zužitkujme pro kuchyň. Poražme je dříve než zhubnou a stanou se nepotřebnými pro nás. Ostatní mláďata v rejdištích ošetřujeme pečlivě. Jsou-li v nich jenom za dne, zabraňme tam v noci přístupu psům i kočkám.

Zvířata ta roztrušují svými výkaly po trávě a krmivu zárodky tasemnic, jež vniknou s potravou do útrob králíků, kde vyvinou se v uhry králičí, jež zničí mnoho mláďat. Maso takových králíků lze jen tehdy požívati, je-li dobře uvařeno. Špatně anebo málo vařené jest i zdraví lidskému nebezpečné, neboť i jeden dílek tasemnice může míti v zápětí, že v těle lidském se vyvine a zdraví ohrožovati bude tasemnice nová.

V tomto měsíci lze též po prvé zužitkovati králíky v kuchyni, nebo mláďata jsou již vyvinuta. Bývají průměrně 4 měsíce stará, vylínalá a tedy cenná masem a kožíškem. K zabití určená mláďata odloučí se od ostatních a prokrmují se asi týden jadrným krmivem a aromatickými rostlinami, aby maso jejich nabylo jemné příjemné chuti. Vykrmování zelenou pící nevedlo by k cíli a maso by nabylo odporné příchuti.

Jak králíky vykrmovati, zabíjeti a v kuchyni upravovati, uvedeno ve spisech »Králikářská kuchyně« a »Úprava králíka v kuchyni«, vydaných nákladem Zeměděl. knihkupectví A. Neubert v Praze.

Mnohý z mladších chovatelů králíků bude se asi domnívati, že kůžky v létě zabitých králíků jsou bezcenné. Leč není tomu tak. I jejich letní kůžky, jsou-li dobře vylínalé, mají svoji cenu, byť i měly řidší vlas. Ten, dáme-li je barviti, zhoustne, protože kůžky v barvě se srážejí.

Letní kůžky velkých králíků jsou výborným a hledaným materiálem jirchářským a koželužským. Proto bylo by nehospodárným z důvodů, že letní kůžka jest méně cennou než zimní, ponechávati staré králíky pro chov bezcenné ku zabití až v zimě, kdy nabude kůžka větší ceny. Zvláště podotýkám, že kůže starších ramlíků zabitých v létě se hodí výborně na obuv a stačí začasté na celý pár dámských šněrovacích svršků.

Obr. 8. Část králikárny u c. k. vojenského oddělení pro dovážení vody v Krakově. I vojenské ústavy poznaly cenu chovu králíků a založily při každém téměř větším oddělení jejich chov, který se jim nad očekávání vyplácí.

Proto jest dobře a zvláště v době nedostatku kůže, každou i tu nejmenší staženou kožku rozříznouti, zbaviti masitých částí, napnouti na prkénko pomocí delších hřebíčků a v průvanu, ne však na slunci, kam kočky a myši nemohou, volně sušiti.

Dobře sušené, kladou se bezvlasou částí vždy dvě k sobě, napustí se trochu naftalinem a uchovávají na suchém, vhodném, proti molům chráněném místě k příštímu upotřebení. Též lze je dle možnosti hned

vydělávati a barviti, k čemuž použijeme návodů, obsažených ve spisku B. Šetlíka »Vydělávání, bílení a přebarvování králičích a zaječích koží«, vydaném nákladem Zemědělského knihkupectví A. Neubert v Praze. Usušené starší kůžky chraňme před moly, jež se v té době rozmnožují úžasně. Vyklepávejme je, prosušujme znova a pak ukládejme stočené do pytle. Před stáčením vkládejme mezi ně novinářský papír, pokapaný několika kapkami obyčejného terpentýnu.

Takto upravený pytel zavěsí se někam k otevřenému oknu na průvan a mol se v něm nikdy neusadí. Zápachem silice terpentýnové odpudí se netoliko mol, ale i každý jiný dospělý hmyz. Vajíčko nebo housenka v kožišině se tímto zápachem neusmrtí ani nezapudí. Tu nutno častěji vynášeti kožišiny na výsluní a vyklepávati je, aby učiněna byla přítrž řádění těchto škůdců.

Pokud týče se zužitkování králičích kůžek pro domácnost, neodhazujme ani té nejmenší, vydělejme si je po domácku sami a ušijme si z nich vložky do bot, nákoleničky, nátepničky, předložky k postelím atd., o čemž se lze dočísti v odborných knihách a časopisech. Zužitkujme vše k našemu nebo bližního prospěchu.

Srpen.

Počátkem měsíce srpna připouštíme opět dále zdravé, odpočaté ramličky, jež osvědčily se jako dobré matky. Ošetřujeme je opatrně, jak dříve již uděno. Ty, jež byly špatnými matkami, nebo snad následkem různých okolností jevily následky chronických nemocí, vykrmí se dobře a upotřebí pro kuchyň. Stává se dosti často, že chronické nemoci přenášejí se i na mláďata i mohl by se lehce nakaziti i náš chov, čehož zajisté bychom si nepřáli.

Též vykrmují a zabíjejí se i jiní přebyteční králíci, neboť v září počnou znovu opět přelínávati a mezi tou dobou až do prosince jsou kůžky jejich bezcenné. Teprve v prosinci nabudou zimního vlasu. Letních kůžek možno, jak již dříve vyznačeno, po-

užíti pro kožišnictví i jirchářství; ovšem, mají býti vylínalé.

Můžeme také přebytečné, z dobrého chovu, pěkně vyvinuté, chovu schopné, jedním slovem bezvadné králíky nabídnouti ku prodeji, čímž získaný peníz nahradí nám částečně vydání, spojené s jejich chovem. Připomínám všem, aby prodávali jen vždy králíky zdravé, bezvadné, jsou-li zvláštních druhů, jen čistokrevné a schopné k dalšímu chovu. Tím získáme nejen sobě dobrého jména, nýbrž prospějeme také dobré myšlence králikářské a získáme jí nových přátel.

Při zasílání králíků na delší vzdálenosti buďme toho dbalí, aby zvláště v parných dnech zásilka děla se pokud možno v noci, kdy jest chladno, a to poštou nebo jako rychlozboží, jako zboží neskladné s poznámkou: Dodati ihned, jakmile zásilka dojde (express).

Ku zasílání králíků volí se jen prostorné, vzdušné bedny a koše, aby měli vedle místa dostatek zdravého vzduchu.

Bedny podobné pořídí se dle »Melišova rozhledu zemědělského« takto:

Velikost bedny určí se dle počtu zasílaných králíků, aby se v ní mohli volně pohybovati. Uvnitř bedny přibije se na podélných stranách vždy jedna lišta ve stejné výši tak vysoko, aby tam králíci, sedíce na zadních nohách, dosáhnouti mohli. Nad lištami má však býti také ještě dosti velká prostora.

Z přední širší strany bedny vyjme se pod lištou jedno nebo dvě prkénka a povstavší otvor uzavře se lištkami blízko sebe přibitými, aby do bedny mohl vnikati vzduch. Lépe poslouží drátěné pletivo, neboť lišty by mohli králíci prohrýzati a utéci z bedny. Při zimní zásilce králíků stačí pro světlo a vzduch širší štěrbina po délce bedny, na dobu letní však uvedené pletivo nebo lišty. Nyní zhotoví se žebřina, jež se položí na obě lišty a zakrývá úplně vnitřní prostoru bedny. Když jsme umístili králíky v bedně, položí se žebřina dovnitř a prostora mezi žebřinou a víkem se naplní pící. Znečištění je tímto zařízením vyloučeno. Po stranách bedny jsou zhotovena držátka

z provazu, aby se bedna mohla pohodlně přenášeti. Zasílání králíků děj se proti deponování peněz, a to z těch důvodů, aby ani kupující ani prodávající nebyl stavěn na pranýř denunciace, anebo aby ani jeden nebo druhý nebyl ošizen. Deponování peněz může býti vítáno při větším obnosu a drahých sportovních exemplářích, jakož i při neznámých cizích chovatelích. Deponování peněz při nákupu a prodeji králíků děje se takto: Po podrobné vzájemné domluvě o ceně králíků, jich jakosti, stáří, zdraví a pod. s prodavatelem zašle kupující příslušný obnos peněz za králíky do rukou nestranného zprostředkovatele. Zprostředkovatel oznámí prodavateli, že obdržel pro něho peníze, aby králíky zaslal kupujícímu. Když pak objednatel králíky obdrží a jest s nimi spokojen, napíše zprostředkovateli, aby prodavateli vyplatil příslušný obnos. Není-li spokojen, vrátí králíky prodavateli a peníze mu zprostředkovatel vrátí. Zařízením tímto zamezí se jakékoliv podvody. Zprostředkovatele obstará nám redakce odborných časopisů a členové králikářských spolků. Za toto zprostředkování (na známky a dopisy a k odeslání peněz) platí se při obnosu do 20 K 50 hal., více nežli 20 K 1 K, o kterýžto obnos třeba zaslati více.

Ponechaná mláďata rozdělme ve dvě skupiny a sice na skupinu určenou pro příští chov a na skupinu pro získání kožišin. Obě tyto skupiny mějme stále v patrnosti, abychom seznali, zdali mláďata určená pro ten či onen účel se hodí. Ne-li, chorobné nebo špatně vyrůstající králíky zužitkujme pro kuchyň.

Stává se velmi často, že v tomto měsíci mladí králíci hynou jednotlivě nebo hromadně. Příčinu toho dlužno hledati v degeneraci chovu, kde mláďata stále rodí se slabší, jevící větší náchylnost k různým nemocem, jako gregarinose, tuberkulose a podobně. Též vysoká teplota má vliv na rozšiřování se různých nemocí, neboť podporuje množení choroboplodných bakterií, dokonávajících hlavně na králíčatech neduživých své zhoubné dílo. Konečně třetí příčinu dlužno hledati v jednotvárném krmení mláďat mladou zelenou pící.

K zamezení hynutí mláďat třeba dbáti v prvé řadě o zdravý chovný materiál, zamezovati vhodným zařízením přístupu vedra do králikáren, krmiti mláďata střídavě pící suchou a zelenou, konečně o čistotu a pořádek v krmení a v jednotlivých odděleních. Příliš mnoho mláďat chovati v jednom oddělení se nedoporučuje nikdy. Stane-li se přes to však, že nám některý kus zhyne, přesvědčme se, co toho bylo příčinou.

Obr. 9. Králikárna s výběhem u c. k. vojenského výpravního oddělení v Krakově.

Mrtvý kus zakopejme hluboko do země a pozorujme dobře, aby snad nákaza nezamořila celý náš chov.

Pečujme, aby do králikáren měl přístup zdravý vzduch a světlo, často větrejme a jednotlivá oddělení čistěme! Zvláště denně odstraňujme zbytky zeleného krmiva, které se v parnu rozkládají a působí otravu vzduchu. Zeleného krmiva nechystejme nikdy více, než během jednoho dne se může zkrmiti, aby se nezapařilo a králíkům nestalo osudným.

Krmení podávejme králíkům opět střídavě a snad i častěji v dávkách takových, jakých najednou spotřebují. Nespotřebované dávky krmiva snadno se kazí, neboť přijímají čpavé plyny z hnoje, jež pak při

požívání ohrožují zdraví králíků. Ke krmení možno jim podávati zbytečné výhonky větviček jabloňových, hruškových a podobných, abychom ušetřili na jiném krmivu.

Též přikrmování zrním, pokud si je již můžeme zaopatřiti, půjde jim výborně k duhu. Nezapomeňme podávati jim v parných dnech nejméně jednou denně vody, neboť i oni bývají trápeni žízní, které zeleným krmivem neukojí.

Pokračujme v sušení jeteliny, plevele, listů a větviček stromových, listů zeleniny, abychom měli zásobu na dlouhou zimní dobu, kdy opět neslouží výhradně krmení králíků rostlinami kořenatými a hliznatými zdraví králíků. Též nezapomínejme na sbírání a sušení různých rostlin léčivých a aromatických, nyní všude rostoucích. I tyto přijdou někdy vhod.

Zásoby kožišin prohlížejme i v tomto měsíci, vynášejme je na výsluní, vyklepávejme je, aby nebyly napadeny molem kožišinovým. Při jejich ukládání řiďme se pravidlem dříve uvedeným.

Září.

V předešlém měsíci připuštěné ramličky vrhají znovu svá mláďata a proto je dlužno opatrně opět ošetřovati. Mláďata tato, budeme-li si jich řádně hleděti, dají nám v lednu, únoru příštího roku pěkné kožišiny a dostatek chutného čerstvého masa, které bývá tou dobou dosti drahé a hledané. Ramličky i mláďata ošetřujme jako v měsících předešlých a to opatrně i úzkostlivě. Zabraňme jich zbytečnému vyrušování a dráždění, aby mláďat nepřetahovaly, anebo jich neopustily.

Někteří chovatelé, hlavně ti, kteří chovají králíky sportovně, nechávají po tomto vrhu ramličky po odchovu mláďat až do příštího jara odpočívati. Jiní, chovající králíky více pro maso, počínají v tomto měsíci již s připouštěním mladých ramliček z února a března tohoto roku, aby pro příští jaro, kdy není ještě mladé drůbeže, kozlátek a podob., zásobeni byli jem-

ným, chutným masem a v případě nadbytku odprodejem je dobře zpeněžili.

Mláďata z těchto pozdních vrhů nehodí se k dalšímu chovu, ač výjimka se nevylučuje.

Se zabíjením králíků v tomto měsíci třeba se co nejvíce uskrovniti, poněvadž králíci začínají přelinávati a tu by byla jejich kožišina bezcennou. Dle vhodného počasí a výběru krmiva mohou králíci během října a listopadu úplně přelínati a tudíž státi se znovu cennými masem i kožišinou.

Že výměna srsti může se u našich králíků nazvati nemocí, jest chovatelům králíků dobře známo, proto v době línání opatrný chovatel přihlíží, by byli krmeni dobrým a vydatným krmivem. Dobré a jadrné krmivo nejen urychlí línání, ale zlepší i jakost masa. Podává-li se cennější a jadrnější krmivo králíkům, vyplatí se to dvojnásobně. Docílíme tím nejenom pěkné husté a měkké kožišiny, jež bývá všude hledaná a dobře placená, ale i dostatek chutného a tučného masa, vítaného jako lahůdku, na niž si i ten největší nepřítel králíků rád pochutná.

K zelenému krmivu můžeme počítati i spadané červivé ovoce, které králíkům výborně chutná. Nesmí se jím však krmiti výhradně, nebo ve velkých dávkách. Smí se podávati jen jako pamlsek ku změně krmiva. Kdyby se krmili králíci výhradně padavkami, onemocněli by nebezpečným průjmem, který by řádil hlavně u mladých králíků. Též různé odpadky zeleniny králíkům předkládejme, aby je zužitkovali. Hlavně po zelí dosti tloustnou a rostou. I toto krmivo nesmí se jim podávati jednotvárně. Třeba jim dáti aspoň jednou denně zrní a seno, kterého bývá nyní již dostatek.

Krmení čerstvým, sušeným jetelem nebo senem se nedoporučuje, neboť obsahuje různé rostlinné kyseliny a etherické oleje, jež špatně působí na zdraví králíků.

Účinek kyseliny rostlinné a olejovité zmírní se po nějakém čase dostatečným vypařením sena na půdách nebo v seníku. Králíci, nejsou-li příliš hladoví, neradi takového sena požívají, neboť po něm malátní.

Doba podzimní jest vůbec štědrou poskytováním největší hojnosti různého krmiva, takže jeho výběr a střídání jest velmi snadným.

Vedle trávy, jeteliny, padavek máme hojně zeleniny, bramborového a řepného chrástu, zrní, bramborů, řepy, mrkve a všeho jiného. Avšak při všech těchto krmivech třeba jim poskytnouti nejméně jednou denně suchého krmiva. Vystříhejme se však jednou pro vždy krmiti králíky syrovými zemáky.

V tomto měsíci má se chovatel králíků starati též o doplnění svých zimních zásob, hlavně o dostatečné množství sena i jiného suchého krmiva. To může též doplniti sbíráním suchého listí ovocných a lesních stromů, listím zelným, hrachovým, čočovinou a podobným.

Nezapomeňme též sušiti vonné lodyhy celeru, petržele, kopru, máty, pelyňku, kmínu, kteréžto rostliny králíci rádi žerou a jejich maso nabude tím lepší jakosti.

Pokud nemáme ještě dostatečných zásob píce na zimu, hledíme ji rozmnožiti zakoupením kusu pole se strništním jetelem, který se prodává poměrně dosti levně. Jelikož se jetel musí kositi mladý, změkne po usušení a bude králíkům v zimě výborně chutnati.

Všude počínají se již dobývati brambory, pročež hleďme si jich několik pytlů zakoupiti pro králíky na dlouhou dobu zimní. Též s polí sklizená bramborová nať hodí se výborně. Pokud je mladá a jemná, ke krmení, stará a silná k obložení králíkárny proti zimě. Konečně též nezapomeňme na včasné zakoupení něco zrní jako ovsa, pšenice a ječmene pro naše miláčky.

V krajích, kde se sází zelí, vyžádejme si po sklizni dovolení majitelů polností ku vydobytí a k odnesení košťálů zbylých v zemi. Majitelé polností a zahrad nám to rádi dovolí, neboť sami jich pro nadbytek nemohou spotřebovati a nám v zimě dobře se hodí. Vydobyté a země zbavené košťály uloží se v suchém sklepě nebo komůrce do písku, avšak tak, aby nezahnily.

Koncem tohoto měsíce přehlížíme znovu zásoby kůžek a pokud jsou vydělané, určují se ku výrobě ko-

žišin, jež budou v krátkosti hledané. Pěkných a stejných používáme ku zhotovení svrchních částí oděvů, nestejných za podšívky do kožichů, vest a podob. Se

Obr. 10. Část vzorné králikárny záložní nemocnice v Moravských Hranicích.

zhotovením těchto částí musíme již nyní pospíchati, neboť v době pozdější nebude možno kožišníkům pro velký nával práce včasně je dodati.

Budiž uvedeno, že vhodnou úpravou a náležitým vyčiněním dá se králičí kůžka napodobiti na různé drahé kožišiny. že od pravých ji rozezná jen oko odborníka. Tak můžeme míti hermelin z kůžek králíků ruských nebo jiných bílých, je-li vlas jejich krátce přistřižen. Krtka z kůžek králíků vídeňských modrých nebo stříbřitých, jejichž srst má modrou podsadu a jest krátce přistřižena. Sobola z kůžek belgických obrů barvy šedé, hnědě obarvené. Skunk z kůžek králíků jakékoliv barvy černě obarvené. Sealskin z kůžek králíků jakékoliv barvy, za to hustého vlasu, černě obarvené a krátce přistřižené. Bobra z kůžek králíků havanských a jiných s modrou podsadou, hnědě obarvené a krátce přistřižené. Dále z bílých kůžek králičích upravují se ještě napodobeniny činčily, kočky, kuny, leoparda, rysa, tygra, zebry a podob. z jiných barev, na ruskou veverku, norku, nutrii, vydru a mnohé jiné.

Vyčinění a obarvení kůžek na uvedené způsoby obstarají nám rády redakce odborných listů*) a spolky králikářské. Kůžky tyto však mají býti dosti velké, dobře vylínalé, nepotrhané a dobře sušené. Malé špatně vylínalé nebo sušené a roztrhané se pro dílo nehodí a škoda peněz za zásilku vydaných.

Při odesílání kůžek do sběrny poraďme se s odborníkem králikářem, zdali jsou kůžky pro ten či onen účel vhodné a teprve po jeho dobrozdání je odešleme. Z barvy a vyčinění volme sobě dva druhy, neboť často se stává, že do díla toho či onoho dojde málo druhů, takže prvé nebo druhé se zhotoviti nemůže. Továrny vydělávají a barví na jeden druh nejméně sto kusů, pročež nemáme-li sami tento počet, abychom si je přímo do továrny zaslali, zasíláme je do sběren, v nichž se jich více sejde, kdež se pak třídí a určují pro tu či onu barvu. Sběrny ovšem neručí za správné provedení, avšak pokud já jsem s nimi pracoval, bylo vždy provedení uspokojivé. Až do nynějška vedly tyto sběrny:

v Čechách: pan Jan Kálal, řídící školy a

*) Časopis »Zvířena«, na Smíchově 14.

spisovatel v Bernardicích u Tábora a p. Václav Sálavec, úředník dráhy v Újezdě pod Kladnem.

na Moravě p. Frant. Laksar, řídící školy v Příkazích u Val. Klobouk, p. Frant. Urbášek, řídící školy v Honěticích u Zdounek, p. Frant. Winkler, soudní úředník v Bystřici p. H.;

Doufám, že některý ze zmíněných pánů tuto dobročinnou akci vede ještě dále a že i dále ochotně poslouží. Při dotazích na ně řízených přiložte známku na odpověď, neboť tito pánové nejsou za práci honorováni.

Říjen.

V měsíci říjnu počínají odumírati v přírodě životní síly a příroda se připravuje pozvolna k zimnímu odpočinku. Podobně jest tomu tak i v králikárně. Třeba přestati s dalšími chovnými plány a odchovávati mláďata nyní vržená, jež snad i vlivem spánku přírody rostou pozvolna a prospívají slabě. Jediný dobrý vliv má tato podzimní doba u chovatelů králíků sportovních, jako stříbřitých, havanských a jiných malých druhů, jichž vzorník jim předpisuje délku a rovné postavení oušek. Tato nyní následkem chladna a nočních mrazíků pomalu rostou a často i zakrňují.

V parných letních dnech děje se pravý opak toho a odchovávají se králíci, kteří mají míti velké uši, jako angličtí a francouzští beranovití.

V říjnu králíci všude línají a tu nedoporučuje se je více připouštěti. Jsou sice mnozí chovatelé, kteří chtějí i v zimě rozmnožovati králíky a mají zvláště k tomu účelu zřízené teplé králikárny, v nichž ramličky mohou hnízditi a odchovávati mláďata. Než vše nutno také částečně říditi dle všeobecných zákonů přírody.

Vše má svůj čas odpočinku, svůj čas práce, nebo množení se a proto dlužno brátí ohled i na králíky. Je pravdou, že možno králíky připouštěti a plemeniti po celý rok, ale taková ramlice, jež velmi často nám odchovávala po celý rok mláďata, přece konečně

stále a stále vrhá mláďata slabší a neduživější, života neschopná.

Taková ramlička také začasté po jednom, dvou letech stálé plemenitby hyne vysílením. Kdo chce králíky odchovávati v zimě, má jim dopřáti odpočinku v letních měsících, chce-li z nich míti užitek.

Abychom ušetřili v tomto měsíci na krmivu, odprodáme přebytečné, jatečné králíky, třeba i mrtvé a stažené. Kůžky, pokud jsou vylínalé, uschováme. Prodej zabitých a stažených králíků provádí se ve velkém ve Flandřích, kde přes zimu se jich vyváží jen z Ostende do Londýna za dva miliony franků.

Kdyby to mohlo se zařídíti i u nás, pak bychom se nemuseli obávati nikdy nedostatku masa. Též ušetřili bychom mnoho peněz, plynoucích do ciziny za drahé k nám dovážené kožišiny. Dle statistiky dováží se k nám průměrně ročně za 1,781.850 korun kůží králičích a zaječích. Toho by zajisté nebylo třeba, kdyby králikářství došlo všude rozšíření a bylo vládou a zeměmi podporováno aspoň tak, aby odchov stačil pro nás. Snad vláda, zemědělské rady a jiné politické úřady uznají jednou nutnost králikářství a budou je samy přiměřeně podporovati.

Línající králíci krmí se pící více suchou, jadrnou, podporující línání srsti. Krmivo má obsahovati aspoň něco málo soli, poněvadž ta podporuje činnost zažívacích ústrojů a působí nepřímo blahodárně na vzrůst kůže. Následkem toho docíliti lze mnohem lepší srsti. Krásného lesku u srsti docílíme přikrmováním lněným semenem nebo lněnými pokrutinami. Také výborně, ba mnohdy vydatněji působí přikrmování semenem slunečnice, nyní dozrávající. Tedy má se slunečnice nejen sázeti proto, aby poskytovala stínu kolem králikáren, ale též pro cenné své semeno. Též kartáčování králíků, zvláště druhů s delší srstí, prospívá k urychlení línání. Při chovu králíků pro kožišiny buďme opatrni, aby nikde neutrpěli pohromy na svém kožíšku.

Bývá nemilé, obdržíme-li z díla kůžky s mnohými děrami, ač dodali jsme dobré. Děravá místa bý-

vají obyčejně znaky zahojených ran, jež utrpěli králíci v nerovném boji poraněním.

Krmení vedeme stále střídavě a pokud nám počasí dovoluje, sbíráme všude anebo dáme dětmi sbírati všeliké plevele, podrůstky obilní a vše, co králíci mají rádi. Pokud toho nepotřebujeme na zeleno, sušme na vhodných místech dále pro příhodné do-

Obr. 11. Králikárna p. Josefa Vrbky v Nákle s holubníkem nahoře. Chovatel králíků může vedle králikářství zabývati se i chovem holubů, který mu také zajistí příjemné potěšení a zároveň přinese slušný zisk.

by. Naším heslem má býti: »Jen levně a opět levně ať nám vzejde chov.«

Tenkráte oceníme dobře chov králíků a dočkáme se užitku.

Krmení střídáme s pící suchou, avšak nekrmíme jí výhradně.

Hledíme též zužitkovati listů slunečnic a topinamburů, kterými přikrmujeme králíky.

V tomto měsíci sklízí se s pole poslední úroda, jako řepa, mrkev, zelí, někde ještě brambory, i jest naší povinností, dokud nemáme dostatečných zásob, potřebné ještě nyní nakoupiti a vhodně uložiti. Též topinambury se sklízejí. Kdo nemá pro ně příhodného sklepa, může je ponechati tam, kde byly sázeny, a vykopávati teprve v době potřeby. Místa označí se asi půl metru vysokým zbytkem stonku. Topinambury v zemi nezmrznou, ale ve sklepě zasychají anebo hnijí. Máme-li je však vykopati, uložme je do malých nízkých krechtů.

Nezapomeňme si v tomto měsíci učiniti také rozpočet, kolik králíků hodláme přezimovati, abychom měli pro ně dostatek krmiva v zásobě a králíci na počátku jara nemuseli hynouti hladem. Jest nyní ještě možno vše sobě opatřiti lacino, a tu tedy, co nám chybí, vše opatřme. Potřebujeme nejen krmiva, ale i steliva. Za stelivo použijeme slámy nebo suchého listí. Slámu nařežeme na krátko, neboť tak jí uložíme na malém místě velké množství. Tedy nezapomeňme na nic, čeho by králíci postrádati mohli v zimě.

Uzavřené králikárny denně větrejme a zjednávejme zdravému, byť i chladnému vzduchu do nich přístup. Králíky zvykejme i na počasí chladnější, aby v přikvapivší zimě byli otužilí. Oddělení jejich často čistíme, hnojem králičím hnojme zvláště záhonky pro zelenimu.

Listopad.

V měsíci listopadu dostavuje se pomalu spánek přírody. I naše králikářství připravuje se rychlým krokem k odpočinku. Jen tu i tam některé z opožděných ramliček doodchovávají svá mláďata, která dorostlá na jaře budou pochoutkou chovatele. Z chovu vyčerpali jsme pokud se dalo vše a nastává tedy doba odpočinku, kdy chovný náš materiál sbírati bude nové životní síly k jarnímu vývinu, aby pak novou silou životní skýtati mohl lidstvu příležitost ku sbírání prostředků pro uhájení životních jeho potřeb.

I my pracovali-li jsme dle cíle vytčeného na jaře, můžeme směle tvrditi, že až na maličkosti a obvyklé krmení jsme s prací hotovi. Zbývá nám jen postarati se o to, abychom měli pro příští rok zdravý, silný materiál, chovu schopný. Ten doplňujeme buď zakoupením, anebo vyměněním ramlíků a ramliček.

Dobré matky-ramlice šetříme sobě i pro příští jarní chov, pokud nejsou příliš staré. Ostatní chovný materiál nabízíme vhodnou inserci v listech na prodej a zbytek upotřebíme pro naši kuchyni.

Doporučovalo by se zvláště začátečníkům, aby v tomto měsíci započali s chovem králíků, ježto ti jsou mladí, zakoupí se levně a dají se pro jaro lehce a dobře vychovávati k chovu. Jsou-li jeden nebo dva, nepotřebují tolik místa, krmení, steliva a všeho jiného.

Brzo z jara může pak chovatel začátečník chovem započíti, aniž by mu bylo teprve sháněti drahý chovný materiál. I spolky učiní dobře, obstarají-li si nyní pro své členstvo potřebný chovný materiál, nežli z jara, kdy všechno je zdraženo a začasté pro kruté mrazy znemožněno i dopravou.

Nejčilejší ruch v králikárně pozorovati lze ještě v odděleních, kde chováme králíky pro kožišiny.

Tam přikrmujeme je různými pokrutinami, lněným nebo slunečnicovým semenem, aby rychle vylínali a nabyli krásných kožišků. Přihlížejme, je-li více králíků v jednom oddělení, aby se mezi sebou nervali a nepoškodili si kožišků. Všímáme si též i jejich kožišků, jsou-li vylínalé a tudíž vhodné pro kožišiny. Neprome škejme této doby a nečekejme se zabíjením králíků až na poslední dny prosincové, kdyby snad jejich kožíšek počal se přeměňovati znova. Abychom se přesvědčili o vylínání kožišku, vezměme králíka do rukou a foukejme do něho na mnoha místech, tak aby se tvořily důlečky. Pozorujeme-li, že důleček jde až ke kůži a nevidíme-li v něm již žádných malých, vyrůstajících vlásků, jest na čase králíka zabíti a zužitkovati.

Hromadným zabíjením králíků nahromadí se nám snad zásoby králičího masa. Tu nastává nová

péče o jeho patřičné zužitkování. Nechceme-li je odprodati, učiníme dobře, uložíme-li je asi na 8 dní do mořidla, načež je do novinového papíru zabalíme a vyudíme. Není dobře vystaviti maso přímému udění, neboť mnoho se vysuší a pozbývá na své jakosti.

I jinakým způsobem možno maso králíků využitkovati, o čemž poučí nás vhodné spisy naším nakladatelstvím vydané.

Při krmení králíků využitkujeme posledních zbytků zeleninových a stromových. Nesahejme hned na zásoby píce suché, neboť zima trvá dlouho. Hrabme a sbírejme napadané listí stromů, krmme jím a uschovávejme zbytek. Ke krmení užívá se hlavně listí akátů, topolů, lip, jasanů, jilmů, vrby, olše a všech jehličnatých stromů. Listí listnatých stromů má asi tolik živné látky jako luční seno, a bývá mnohdy bohatší na látky tukové, ježto obsahuje méně vlákniny.

Listí trhané v červnu nebo červenci má největší krmnou hodnotu. Avšak i listopadové není o mnoho chudší na živné látky. Nejvýživnější jest listí dubové, jež bývá obyčejně trháno a krmeno s mladými větévkami. Za to méně výživné jest listí březové, bukové a olšové. Máme-li ho však dostatek, můžeme jím podestýlati. Zrním u chovných kusů šetřme, aby zbytečně netloustli a nestali se pak bezcennými pro chov.

Oddělení nyní tak často nečistíme, ale dbáme, aby králíčci měli sucho. Častěji větráme králikárnu, aby vzduch měl do ní přístupu a chránil králíky proti ostrým a chladným větrům. Se zazimováním králikáren netřeba v tomto měsíci pospíchati, neboť králíky chrání před zimou hustý kožíšek. Též chladno působí na rychlejší a trvanlivější jich vylínání.

V nastávajících večerech čítejme odborné spisy králikářské, navštěvujme schůze a vzdělávejme se v oboru králikářském, abychom v příštím jaru vyzbrojeni moderními vědomostmi dovedli čeliti všem nesnázím. Všestranně vzdělaným králikářům není pak nic nemožného a nového. Dovedou ihned do všeho se vžíti, všeho využitkovati a vzdorovati nebezpečí. Proto buďme pamětlivi vzdělání, avšak nevzdělá-

vejme se jen sami, nýbrž nabádejme a přiučujme i neumělé a zvláště chudinu, která nás jednou bude vzpomínati se vděkem.

Prosinec:

Po nestálém podzimku blíží se zima chvatným krokem. Mrazy venku přitužují víc a více a my neopomíjíme blížiti se k vytopeným kamnům. I zima bývá někomu milou a příjemnou, pro zdraví neocenitelnou, jinému opět zase záhubnou, přinášející chorobu a smrt. Zima jest milá a příjemná tomu, kdo má teplý, útulný příbytek, hojnost potravin a ošacen je teplým šatem a kožišinami proti větrům a mrazům, pohybuje-li se venku. Pravý opak jest u toho, kdo tím nebyl obdařen, jemuž chybí tak mnohé a nemůže si to opatřiti, byv konečně nucen mezi známými se o to doprošovati. Ten, kdo má ústa, již nějak si pomůže, ale co má říkati ubohý králík, který o tom všem nemůže se domluviti.

Mnohý nerozumný chovatel se domnívá, nakrmí-li králíka jednou, dvakráte denně a přes dvířka králikárny hodí nějaký hadr, že králík jest opatřen a uchráněn proti zimě. Avšak to nestačí. Má se též pohlédnouti, aby skulinami ve stěnách králikárny neproudil do nich mrazivý severák a nezanášel do kožíšků králíků sníh a vodu, což by všestranně jej mrazilo. Má také dohlédnouti na střechu králikárny, není-li děravá a je-li, má ji ihned opraviti, aby voda nemohla vnikati do králikárny a ohrožovati zdraví králíků. Celkem má každý chovatel králíků býti dbalý všech okolností a stále pečovati o to, aby králíci byli řádně zazimováni a tím chráněni před různými nemocemi a zimou.

O tom, jak zazimovati králikárnu, bylo pojednáno v měsíci lednu, avšak podotýkám k tomu, že může to sobě každý dle svého způsobu zaříditi, zvláště shledá-li to levnější a pro jeho králikárnu praktičtější. Tak možno ku zazimování králikáren použíti slaměných rohoží, starých rytlů a plachet, místo skla, dřevěných dvířek s několika otvory, aby čerstvý vzduch mohl vnikati do oddělení. Králíky v oddělení třeba chrá-

niti před průvanem a nečistotou, oddělení častěji větrati a zdravému vzduchu zjednávati přístupu. Ve špatně větraných, čpavkem prosycených místnostech podléhají králíci častým nemocem, po nichž hynou.

Oddělení netřeba nyní tak často čistiti, jen tu a tam odstraňovati trus, jejž králík ukládá na jedno místo. Králíkům třeba častěji podestýlati, aby byli stále v suchu, neboť mokro jim škodí tak jako průvan. V odděleních netrpme vysoké podestlání, neboť ono nedrží teplo a králíkům ubírá místa k nutnému pohybu. Čím více se může králík pohybovati, tím více se v něm vyvinuje tepla, chránícího jej před zimou.

Zvláště důležitým ku vyvinutí tepla u králíků jest vydatné krmivo. Tím tvoří se v těle králíků nadbytek tuku, jímž jest králík chráněn proti zimě. Mezi vydatné krmivo počítáme v prvé řadě zrní, pak vařené brambory, míchané se šrotem nebo otrubami, mláto, pokrutiny, chléb, kaštany, žaludy a polévky z černé mouky.

Krmivo podává se králíkům nyní dvakrát denně, avšak v dostatečných dávkách. Podává se jim pokud možno rozmanitě a hledí se zužitkovati tam, kde to lze, ještě zeleného a řepného chrástu. Místo zeleného krmiva dostávají králíci řepu, mrkev, zeleninu a vodu. Při přechodu krmení pící více suchou nežli zelenou máme býti opět opatrni, aby králíci neonemocněli zácpou a podobnými nemocemi.

Během měsíce prosince bývají všichni králíci obyčejně vylínalí, a proto, pokud jsme je chovali pro kožišiny, třeba jich k tomu účelu použíti, neboť později nastane u nich znovu přelínání jarní a kůžky byly by bezcenné. Stažené kůžky zbaví se masitých částí a dobře napnuté se suší, aby se v únoru nebo březnu mohli zaslati k vydělání. Jak kůžky napínati a sušiti, uvádí pojednání v mém spise »Praktický králikář«, vydaném naším nakladatelstvím.

Plemenitba v tomto měsíci všeobecného odpočinku se neprovádí, avšak možno tam, kde jsou teplé a k tomu účelu zařízené králikárny, králíky připouštěti a mláďata jimi dát vychovávati.

Některé druhy králíků, zvláště druhů sportovních, v zimě zcela jinak se vyvinují a rostou jako v létě.

Leč chov sportovních králíků u nás se nevyplácí, pročež i my připouštěti králíky nyní nebudeme.

Ke konci svých rad připomínám, že doba zimní jest určena, abychom se vzdělávali odbornou literaturou, odbornými spolkovými schůzemi a přednáškami v oboru králikářském a všude rozšiřovali myšlenku racionelního králikářství. Dlouhé večery zimní ukrátí nám nějaká králikářská beseda nebo dobrá česká kniha. Kde jest v obci nebo blízkém okolí více chovatelů spolu, hleďme založiti spolek a vzájemně se podporovati. Dříve obstará si více chovatelů společně větší množství krmiva a všeho potřebného nežli jednotlivec. Též zemědělské rady a jiné úřady vyjdou vstříc spíše spolkům nežli jednotlivcům. Jedním slovem většina vždy docílí více.

Při šíření králikářské myšlenky poukazujme vedle všelikých výpočtů i na hotové kolekce výrobků kožišin, vysvětleme, jak se vše zhotovuje, jak levně opatří a právě tak pěkně hřeje a sluší, jako drahé, vzácné kožišiny. Mnozí ovšem tomu nebudou chtíti rozuměti a uvěřiti. Třeba je však je o tom přesvědčiti. Kdo má dosti kožišin a neví, jak by uctil své blízké známé k vánocům nebo k novému roku, dej jim zhotoviti něco z králičích kožišin, čímž jistě a mile je překvapí. Pěkně zhotovené kožišiny králičí jsou okrasou zvláště krásného ženského světa, jejž příjemně zahřívají.

Končím těmito řádky své měsíční rady. Podávám je ze své prakse i na podkladech a za pomoci králikářů odborníků. Mohou býti proto každému, kdo se zabývá užitkovým racionelním chovem králíků, dobrým vodítkem. Bude-li se jimi říditi, jistě nebude zklamán. Přeji všem chovatelům i chovatelkám králíků mnoho zdaru v novém příštím roce a volám srdečné

Chovu zdar!«

Chovatelům králíků

doporučujeme tyto české

knihy králikařské:

Králikářská kuchyně. Praktické návody ku přípravě masa králičího za pokrm v domácnosti městské i venkovské. Napsal Hugo Táborský-Rosický. S vyobrazeními. Za 90 h.

Praktický králikář. Chov králíků po stránce všeobecné i podrobné. Zařizování králikáren, ošetřování, krmení, odchov, plemenění a zabíjení králíků. Nemoci i správné jich léčení. Zpracování kožíšek králičích, úprava masa králičího za pokrm, výstavy králikářské, posuzování králíků na nich a j. v. Napsal Hugo Táborský-Rosický. Druhé vydání se 66 vyobr. Za 2 K.

Vydělávání, bílení, barvení a přebarvování králičích, zajecích i podob. kožíšek po domácku. Jejich úprava i zužitkování. Napsal Břetislav Šetlík. Druhé vydání s četnými obrázky za K 1.20.

Úprava králičího masa v kuchyni. Jak se králík smaží, peče, dusí, marinuje, zadělává, na černo i na pivu připravuje; drobečky (civet), fricasée z králičího masa, králík v huspenině, párky a polévka z králičího masa, králík po uhersku, po portugalsku, v huspenině, salát z králíků atd. Napsal Jos. Bubeníček. Druhé vydání za 25 hal.

Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

Bez odborné literatury

nedopracuje se chovatel nikdy dobrého výsledku. Znalost praktických zkušeností druhých chovatelů, šíření vlastností i způsobů pěstění jednotlivých ras a udržování družných styků mezi pěstiteli podporuje jedině

odborný časopis.

V české literatuře zaujímá prvé místo čtrnáctideník

„ZVÍŘENA,“

časopis věnovaný zvelebení chovů drobného hospodářského zvířectva (králíků, drůbeže, holubů, psů, atd.). Obrázky, reprodukované v knize »Rok ve králikárně«, vyňaty jsou z jednotlivých čísel »Zvířeny«.

Ukázková čísla zasílá

»Zvířena«, Smichov, »U králů«.

Telefon 3089 Předplatné K 8.—.